

VOOR DE AARDE,

voor de maan,
voor de sterren,

voor de zon,

voor de hemel,
zelfs voor de zee,

was er alleen tijd, en Ta'aroa.

TA'AROA HEEFT TA'AROA GEMAAKT. Daarna maakte hij een ei om in te wonen.

Hij liet het ei rondtollen door de leegte. Ineengedoken in het tol-
lende ei, zwevend in dat eindeloze vacuüm, wachtte Ta'aroa af.

En uiteindelijk werd Ta'aroa in zijn ei die eindeloze tijd en al dat
eeuwig wachten moe. Daarom schudde hij zijn lijf en brak de schaal
en glipte uit zijn zelfgemaakt gevang.

Daarbuiten was alles doods en stil. En Ta'aroa zag dat hij alleen
was.

Ta'aroa was een kunstenaar, en dus speelde hij met wat hij had.
Zijn eerste medium was eierschaal. Hij vermorzelde de schaal tot
tallose stukjes en liet ze vallen. De stukjes eierschaal dwarrelden
neer, waarop ze het fundament van de aarde vormden.

Tranen waren zijn tweede medium. Hij weende van verveling
en van eenzaamheid, waarop zijn tranen de oceanen van de aarde
vulden, en de meren en alle rivieren van de wereld.

Zijn derde medium was gebeente. Hij gebruikte zijn ruggengraat
om eilanden te vormen. Bergen verschenen op elke plek waar zijn
wervels boven zijn samengevloeiende tranen verrezen.

De schepping werd een spel. Van zijn vingernagels en teennagels maakte hij de schubben van vissen en de pantsers van schildpadden. Hij plukte zijn eigen veren en veranderde ze in bomen en struiken, die hij vulde met vogels. Met zijn eigen bloed trok hij een regenboog door de hemel.

Ta'aroa ontbood alle andere kunstenaars. De kunstenaars meldden zich met hun manden vol materiaal – zand en kiezels, koraal en schelpen, gras en palmladeren en draden gesponnen van de vezels van vele planten. En samen met Ta'aroa vormden en boetseerden de kunstenaars Tāne, de god van de bossen en de vrede en de schoonheid en van al wat met de hand vervaardigd is.

Daarna wekten de kunstenaars de andere goden tot leven – veletientallen. Vriendelijke en wrede, hartendieven en bouwmeesters en bedriegers. En die goden vulden de rest van de zich ontwikkelende wereld in met kleuren en lijnen en allerlei schepselen – land, lucht en zee.

Tāne besloot de hemel te verfraaien. Hij vermaakte zich met alle mogelijkheden, bespikkelde het zwart met stippels licht die als reusachtige vuurraderen om de as van de nacht rondwentelden. Hij maakte de zon en de maan, die de tijd spleten in dag en nacht.

Nu er dagen en maanden waren, nu de wereld ontvlamde in zich vertakkend en verbreedend leven, nu de hemel zelf een kunstwerk was, werd het tijd dat Ta'aroa zijn spel besloot. Hij bewerkte de wereld zo dat ze in zeven lagen spleet, en in de alleronderste laag plaatste hij de mens – eindelijk iemand om mee te spelen.

Hij keek toe hoe de mens zijn omgeving ontraadselde en was in de wolken. De mens vermenigvuldigde zich en vulde de laagste laag zoals vissen een rif opvullen. De mens vond planten en bomen en dieren en schelpen en stenen, en van al zijn ontdekkingen maakte hij nieuwe dingen, precies zoals Ta'aroa de wereld had gemaakt.

Nu hun aantal groeide, voelden de mensen zich ingeperkt. Dus toen ze de toegang vonden die naar het oppervlak van de wereld boven de hunne voerde – de verscholen poort die Ta'aroa alleen voor hen had gemaakt – wrikten ze die open, gingen erdoorheen en verspreidden zich opnieuw, één laag hoger.

En zo bleven de mensen vullen en
klimmen, vullen en klimmen.
Maar elke nieuwe laag was
nog steeds van Ta'aroa,
die alles in gang had
gezet vanuit zijn
rondtollende
ei.

.....

ER WAS EEN KWAAL VOOR NODIG die mijn hersens aanvrat om de herinnering boven te brengen.

Op een avond in december, bijna veertig jaar geleden, liepen we met z'n drieën van de campus naar huis. Het was het jaar dat Ina voor het eerst voet zette op een continent. We waren naar een studentenopvoering van De storm geweest, en tijdens het laatste bedrijf had ze aan één stuk door gesnikt. Ik kon me met geen mogelijkheid voorstellen waarom.

Rafi en ik brachten haar van de Quad terug naar haar pension, een blok of tien verderop. Ina was die huizenblokken niet gewend. Ze raakte erdoor gedesoriënteerd. Ze verdwaalde voortdurend. Ze bleef telkens staan, omdat ze overal door werd afgeleid. Door een kraai. Een grijze eekhoorn. De decembermaan.

We probeerden haar warm te houden, Rafi en ik, elk aan een kant, allebei bijna tweemaal zo lang als zij. Haar allereerste winter. De kou was moorddadig. Ze bleef maar herhalen: 'Hoe kunnen mensen hierin leven? Hoe overleven de dieren dit? Het is krankzinnig! Je reinste waanzin!'

Daarna hield ze halt op de stoep en trok ons allebei aan een elleboog. Haar rode gezicht was rond van ontzag. 'O, god. Moet je zién!' We hadden allebei geen idee wat ze in godsnaam zag.

Er vielen korreltjes naar beneden die met een zacht tikje op het gras landden. Ze hechtten zich als witte, natte bloemen aan de uiteinden van de bevroren sprietjes. Het was me niet eens opgevallen. Rafi ook niet. Als jongens uit Chicago waren we, dankzij het warmwatereffect van de Grote Meren, opgegroeid met sneeuw.

Ina had nog nooit zoiets gezien. Ze keek toe hoe stukjes eierschaal uit de hemel vielen om de aarde te vormen.

Daar stond ze op de gietijzeren stoeppanelen dood te vriezen terwijl ze ons opgetogen de oren waste: 'Moet je nou toch kijken! Kijk dan toch, stomme eikels! Waarom hebben jullie me nooit over sneeuw verteld?'

INA AROITA LIEP OP EEN ZATERDAGOGHTEND het strand op om mooie materialen te zoeken. Haar zevenjarige dochter Hariti was meegegaan. Ze hadden Afa en Rafi thuisgelaten, die op de grond met Transformers aan het spelen waren. Het strand was maar een klein stukje lopen van hun bungalow vlak bij het dorpje Moumu, op de lichte glooiing tussen de kliffen en de zee aan de oostkust van het eiland Makatea in de Tuamotuarchipel in Frans-Polynesië, zo ver van elk continent verwijderd als bewoonbaar land maar zijn kon – een groene snipper confetti, zoals de Fransen deze atollen noemen, verdwaald in een eindeloos blauw veld.

Ina Aroita was geboren in Honolulu, als dochter van een bootman en een Tahitiaanse stewardess, getogen op marinebases op Guam en Samoa, geschoold aan een gigantische universiteit in het Midwesten van de Verenigde Staten, en ze had jarenlang gewerkt als kamermeisje voor een keten luxehotels in Papeete, Tahiti, voordat ze de boottocht van tweehonderdveertig kilometer naar Makatea maakte, waar ze tuinierde en viste en wat weefde en breide en twee kleine kinderen opvoedde en zich probeerde te herinneren waarom ze leefde.

Makatea was de plek waar Rafi Young eindelijk weer de draad met haar had opgepakt. En op dat eiland waren ze getrouwd en brachten ze naar beste kunnen hun kinderen groot, ver van de toenemende treurnis van de echte wereld.

Na vier jaar op Makatea was Ina Aroita ervan doordrongen dat ze alleen maar leefde om te kunnen genieten van haar humeurige echtgenoot en hun twee kinderen, haar krabbenjongen Afa en haar schuchtere danseres Hariti. Ze verbouwde dingen – yam, taro, broodvruchten, waterkastanje, aubergine, avocado. Ze maakte dingen – schelpsculpturen en manden van pandanblad en met mandala's beschilderde stenen. Soms verkocht ze een paar creaties aan een van het handjevol toeristen dat Makatea aanded om de vermaarde ruïnes te bezichtigen of de spectaculaire kliffen te beklimmen.

Ina Aroita bouwde haar strandjuttersassemblages in haar tuin,

waarmee ze de strook oerwoud achter haar gerestaureerde huisje veranderde in een openluchtmuseum voor niemand. Homalium- en myrsineranken overwoekerden haar werk en hulden het in groen, zoals ook de verroeste machineonderdelen en spoorlijnresten op het eiland, uit de tijd van de fosfaatmijnen, door het oerwoud werden bedolven.

Die zaterdag speurden moeder en dochter het stuk strand tussen eb en vloed af, op zoek naar kostbaarheden. Er waren schatten te over: venusschelpen en krabbenschalen en slakkenhuizen, fraaie stukjes koraal en obsidiaan, gepolijst door de genadeloze branding. Ze liepen over de met zout bespikkelde rotsen naar de plek waar de golven braken. Open en bloot lag overal een ongelofelijke buit voor het oprapen.

Hariti vond een platte blauwe steen die fonkelde toen ze hem natmaakte.

‘Is het een juweel, maman?’

‘O, het is absoluut een juweel. Net als jij!’

Het meisje besloot dat het geen kwaad kon om te lachen. Ze propte de steen in een netzak om hem mee naar huis te nemen. Later zouden haar moeder en zij samen bedenken wat ze met al hun gladde, gespikkelde, glanzende dingen gingen doen.

Tijdens het zoeken vertelde Ina Aroita haar dochter alles over Ta’aroa.

‘Moet je je voorstellen: hij bouwde de wereld van de stukken schaal van zijn eigen ei!’

Ina had op haar zevende het verhaal van haar eigen moeder gehoord, bij het softijskraampje op Waikiki Beach, drie kilometer van Diamond Head. En nu gaf ze het door aan deze nieuwe, vreemde zevenjarige kunstenaar die dringend behoefte had aan mythes over boude waagstukken. De wereld en al die blinkende en verrassende dingen waarmee ze was gevuld, waren geschapen uit verveling en leegte. Alles was begonnen met onbeweeglijk afwachten. Het perfecte verhaal om zo’n zwaarmoedig en angstig kind te vertellen.

Ina was net bij haar favoriete passage aangekomen, waarin Ta’aroa alle kunstenaars oproept om hem te komen helpen, toen Hariti een bloedstollende kreet slaakte. Ina klauterde over de rotsen

naar haar dochter toe, terwijl ze om zich heen keek waar het gevaar vandaan kwam. Wat Hariti betreft lag er altijd gevaar op de loer. Haar biologische ouders waren overleden op het moment dat zij net oud genoeg was voor herinneringen, en ze kon nooit vergeten dat de wereld voortdurend op het punt stond om je alles af te nemen.

Wat het gevaar ditmaal ook maar was, Ina zag het nergens. Er was niets langs dat strand dat hun kwaad kon doen. De kust was letterlijk veilig, zover de golvende lijn ervan reikte, voorbij de landtongen en helemaal tot aan de verlaten nederzetting Teopoto op het noordelijkste puntje van het eiland. En toch stond Ina's gevoelige dochter als aan de grond genageld te jammeren.

De verschrikking lag twee stappen voor Hariti's blote voetjes. In een ondiepe kuil in het zand lag een vogellijk. De slappe vleugels waren uitgespreid, de poten staken opzij en de gesnauwde kop hing hulpeloos naar één kant: een albatros, al geruime tijd dood. Hij was niet volgroeid, want de spanwijdte van een volwassen albatros zou gelijk zijn aan twee keer Ina Aroita's lichaamslengte. Maar zoals de vogel daar in zijn volle breedte op het strand lag, was hij bijna net zo groot als Hariti.

De zachte delen waren vergaan tot goudkleurige contouren in het grijze zand. De gevederde resten van de rottende vleugels leken verdroogde palmladeren. Twee lange stokken – de opperarmbeenderen van het beest – staken uit de lege schouderholten. Het silhouet deed nog steeds zijn best om overeind te komen en weg te vliegen.

Een brok borstbeen en de smalle bruine stroken van broze ribben omgaven wat over was van de buik van de vogel. In die borstkas, onvatbaar voor ontbinding, lagen twee handen vol stukjes plastic.

Hariti begon opnieuw te gillen en schopte zand naar het dode dier. Walgend deed ze een stap in de richting van het karkas, alsof ze de stoffelijke resten onder het zand wilde trappen. Haar moeder sleurde haar terug, iets te hard. Maar door de schok van die ruk en de stevig om haar heen geslagen armen, hield het meisje eindelijk op met brullen.

'Wat is er met hem gebeurd? Waarom zit die troep in zijn buik?'

Ze vroeg het in het Engels, een nieuwe gewoonte, waar Ina Aroita een einde aan probeerde te maken.

'Il a mangé un truc qu'il n'aurait pas dû.' Hij heeft iets verkeerd gegeten.

'Junkfood of zo?'

'Ja.'

'Waarom? Waarom heeft hij junkfood gegeten, mam? Het is een vogel. Vogels eten gezond.'

'Hij was in de war.'

Elk antwoord dat Ina gaf maakte de wereld angstaanjager. Het meisje drukte haar natte gezicht tegen haar moeders blote bovenbeen.

'Het is eng, maman. Maak het weg.'

'Het is een dier, Hariti. We moeten het netjes begraven.'

Dat idee viel in goede aarde bij het meisje, dat gek was op rituelen en graag mocht graven in het zand. Maar toen Hariti handenvol koraalgruis en stukjes schelp over het kadaver begon uit te strooien, hield haar moeder haar opnieuw tegen. Ina greep in de borstholte van de ontbindende vogel en trok er twee flessendoppen, een spuitdop, de onderkant van een minstens vijftien jaar oud filmkokertje, een wegwerpaansteker, een warrige kluwen van een paar meter visdraad en een knoop in de vorm van een madelief uit tevoorschijn.

Ze liet de kleurige schat in hun netzak vallen, bij de rest van de buit van die ochtend.

'Nous pouvons faire quelque chose avec ceux-ci.' We kunnen hier iets van maken.

Maar ze had geen idee wat.

Ze vormden een grafheuvel, rond en glad. Hariti wilde er een kruis achter neerzetten, net als bij de graven op de twee kerkhoven op het eiland. En dus maakten ze er een van hibiscustakken en duwden het in het zand. Daarna zetten ze de heuvel af met groene slakkenhuizen en gele steentjes.

'Je moet een gebed zeggen, maman.'

Ina moest even nadenken over de meest geschikte taal. Deze verwarde vogel was hier misschien wel helemaal vanaf de Zuidpool, via Australië of Chili, naartoe gevlogen. Hij had het grootste deel van zijn leven op het water doorgebracht. Ina zei een paar woorden in het Tahitiaans, want Frans en Engels voelden niet goed, en ze wist

te weinig van de vele varianten van het Tuamotuaans om er iets zinnigs in te kunnen zeggen.

Een kwartier na hun korte rouwdienst huppelde Ina's dochter alweer op de golven af, op zoek naar nieuwe kleinoden, alsof sterven door het inslikken van plastic ook gewoon een ondoorgrondelijke mythe was, even raadselachtig als een god die vóór het begin van de wereld ineengedoken in een rondtollend ei zat.

.....

IK LIJD AAN WAT WIJ COMPUTERMENSEN 'latentie' noemen. Terug-glijden in het verleden, zoals mijn moeder in haar laatste levensjaren deed. Deze vloek is niet altijd erfelijk, maar soms wel. Wie zal het zeggen? Misschien had mijn moeder het ook. Misschien was de niet-gediagnosticeerde ziekte wel de oorzaak van het ongeluk dat haar fataal werd.

Terwijl recente maanden en jaren beginnen te vervagen, tekenen de vormende gebeurtenissen uit mijn jeugd zich juist scherper af. Wanneer ik mijn ogen sluit, zie ik mijn eerste slaapkamer, helemaal in het kraaiennest van ons Evanston Castle, gedetailleerder dan je van je geheugen zou mogen verwachten: het kinderbureau, dat vol lag met plastic haaien en roggen. De plank met boeken over de diep-zee. De ronde vissenkomp met guppy's en zwaarddraggers. De kast die uitpilde van de duikbrillen en snorkels en gedroogde zeewaaiers en stukken koraal en visfossielen uit het devoon, die ik in de souvenirwinkel van het Shedd Aquarium had gekocht.

Aan de muur boven mijn bed hing een ingelijst artikel uit de Chicago Tribune van 1 januari 1970: 'Haantje de voorste in het nieuwe decennium'. Ik moet dat stuk in mijn jeugd wel duizend keer hebben gelezen. Op de zwart-witfoto zag je mij als de pasgeboren Todd Keane, ter wereld gebracht in het Saint Francis Hospital in Evanston, een fractie van een seconde na middernacht, in de camera starend met de verbijstering van een baby die zich probeert te concentreren op het grote mysterie dat daar voor hem opdoemt.

Meneer Haantje de Voorste: zo hebben mijn ouders me jarenlang genoemd. Toen ik klein was, ervoer ik dat wel als een last. Als enig kind nam ik die titel en het eerstgeboorterecht serieus. Ik ging gebukt onder de verplichting de eerste persoon te zijn die de Toekomst zou bereiken.

Maar hier ben ik dan, daar eindelijk in geslaagd.